

УДК: 338.436:330.341.1

CREATING INNOVATIVE INFRASTRUCTURE DEVELOPMENT OF INNOVATIVE PROCESSES IN AGRICULTURAL SECTOR

A. Zamryha

NSC "Institute of Agricultural Economics"

Key words:

*Innovative infrastructure
Innovation process
Innovation system
Agricultural sector
Innovative infrastructure
elements*

Article history:

Received 15.07.2015
Received in revised form
25.08.2015
Accepted 01.09.2015

Corresponding author:

A. Zamryha

E-mail:

pokeragro@mail.ru

ABSTRACT

The paper defines the essence of the concept of innovation infrastructure and the role of innovation infrastructure in the innovation system of the agricultural sector. Production-technological, consulting, information, financial, personnel and marketing components of the infrastructure are considered. It is proposed to create innovation clusters in order to provide the successful development of innovative processes in the agricultural sector. One of the priority sectors for the formation of such clusters is a grain subcomplex. The centers of agricultural advisory services are effective innovation infrastructure objects. We analyzed the main sources of innovative enterprises funding and the system of training employees for high-tech production.

ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ

А.В. Замрига

ННЦ «Інститут аграрної економіки»

У статті досліджено сутність поняття «інноваційна інфраструктура». Розкрито роль інноваційної інфраструктури в інноваційній системі аграрного сектору. Розглянуто виробничо-технологічну, консалтингову, інформаційну, фінансову, кадрову та збутову складові інфраструктури. Для успішного розвитку інноваційних процесів в аграрному секторі запропоновано створити такі об'єкти інноваційної інфраструктури, як інноваційні кластери. Проаналізовано основні джерела фінансування інноваційних підприємств, систему підготовки кадрів для високотехнологічного виробництва.

Ключові слова: *інноваційна інфраструктура, інноваційний процес, інноваційна система, аграрний сектор, складові інноваційної інфраструктури.*

Постановка проблеми. Стійкий розвиток аграрного сектору в сучасних умовах можливий завдяки розвитку інноваційних процесів, направлених на

суттєву модернізацію агропромислового виробництва, шляхом впровадження досягнень науки і техніки. Активізація інноваційних процесів пов'язана з формуванням інноваційної інфраструктури. Саме організаційна складова інновацій значною мірою визначає темпи науково-технічного прогресу в сільському господарстві, що в кінцевому підсумку є критерієм економічного добробуту сільськогосподарських товаровиробників і аграрного сектору в цілому, тому для поширення інновацій необхідно удосконалювати інноваційну інфраструктуру, тобто організаційну і законодавчу складові, які забезпечують зв'язок між наукою й бізнесом.

Аналіз останніх досліджень. Дослідженню проблем, пов'язаних із формуванням і розвитком інноваційної інфраструктури в аграрному секторі, присвячені праці П.Т. Саблука, О.Г. Шпикуляка, О.В. Горбатюка, В.Г. Чабана та інших. Науковці досліджують сутність, функції, складові інноваційної інфраструктури в аграрному секторі, сукупність організацій, установ, що надають послуги із забезпечення інноваційного процесу. Проте в сучасних умовах розвитку інноваційних процесів, з'являються нові організаційно-правові форми, формується новий порядок їх взаємовідносин, що потребує подальших досліджень.

Метою статті є дослідження сутності та ролі інноваційної інфраструктури розвитку інноваційних процесів в аграрному секторі.

Виклад основного матеріалу. Для функціонування та розвитку будь-якої системи потрібні сполучні ланки, що дають змогу підтримувати і пришвидшувати зв'язок між її головними складовими. Такі сполучні ланки дістали назву «інфраструктура» (від лат. *infra* — нижче, під; *structure* — будова, взаєморозташування) — сукупність взаємопов'язаних структур обслуговування, що становлять та/або забезпечують основу для розв'язання певної проблеми [1].

Із становлення інноваційної сфери з'являються різноманітні утворення, завдяки яким вирішуються завдання її функціонування та розвитку. Йдеться про технопарки, технополіси, венчурні фонди, інноваційні центри, бізнес-інкубатори тощо, які виникають і набувають поширення в ринковій економіці різних країн у різний час, але об'єднуються поняттям інноваційної інфраструктури.

У науковій літературі та законодавчо-нормативних документах можна виділити такі підходи до визначення інноваційної інфраструктури:

- об'єктно-функціональний підхід, де під інноваційної інфраструктурою розуміють сукупність об'єктів інноваційної діяльності, які виконують певні функції з обслуговування та сприяння інноваційним процесам, або сукупність підприємств, організацій, установ, їхніх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності (фінансові, консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікативні, юридичні, освітні тощо) [2];

- функціональний підхід, що розглядає інноваційну інфраструктуру як організаційну, матеріальну, фінансово-кредитну, інформаційну базу для створення умов, що сприяють ефективній акумуляції та розподілу коштів і наданню послуг для розвитку інноваційної діяльності, технологічного трансферу, комерціалізації науково-технічної продукції в умовах підвищеного ризику [1];

- об'єктно-цільовий підхід, де мету функціонування інноваційної інфраструктури визначено як «надання послуг і зменшення вартості взаємодії суб'єк-

тів науково-технічної й інноваційної діяльності шляхом забезпечення взаємозв'язків інноваційної системи спеціалізованими організаційними формами» [3].

Таким чином, під інформаційною інфраструктурою слід розуміти систему організацій різної направленості і різних організаційно-правових форм, які забезпечують реалізацію етапів інноваційного процесу.

Поява інноваційної інфраструктури зумовлена потребою суб'єктів інноваційної діяльності у функціях, які вона спроможна реалізувати, а також тим, що суб'єкти інноваційної діяльності, за умови існування та функціонування інноваційної інфраструктури, досягають вищого рівня ефективності, ніж без неї.

Процес створення нового (інноваційного) продукту проходить декілька стадій, починаючи від фундаментальних досліджень і закінчуючи серійним випуском продукції й продажем її споживачам. Така діяльність потребує ресурсів, а саме: виробничі приміщення, дослідницька база або виробничі потужності; кадри необхідної кваліфікації; науковий доробок, виробничі технології; фінансові та інформаційні ресурси; збутові мережі. Забезпечення зазначеними ресурсами можливе за рахунок розвитку інноваційної інфраструктури. Проте слід зазначити, що об'єкти інноваційної інфраструктури вирішують лише частину проблем, а успішний розвиток інноваційних процесів не може залежати лише від наявності і кількості об'єктів інноваційної інфраструктури. Як видно з рис. 1, інноваційна система (ІС) для успішного функціонування повинна мати також сприятливу нормативно-правову базу й адекватну систему виходу на ринок продукції інноваційних підприємств.

Інноваційна інфраструктура розвитку інноваційних процесів в аграрному секторі повинна включати: виробничо-технологічну, консалтингову, кадрову, фінансову, інформаційну та збутову складові.

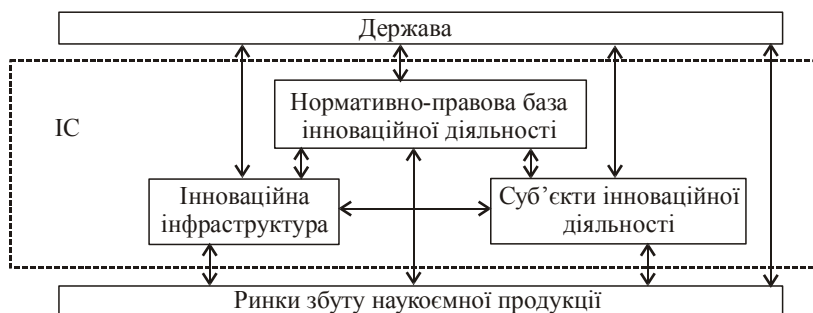

Рис. 1. Місце інноваційної інфраструктури в інноваційній системі аграрного сектору [4]

Виробничо-технологічна складова покликана створювати умови для доступу сільськогосподарських підприємств до виробничих ресурсів. Перспективним напрямком інноваційного розвитку аграрного сектору є організація кластерів. Кластерами, як правило, називають сукупність організацій, розміщених на обмеженій території і тісно пов'язаних виробничими зв'язками. Кластерна структура побудована на ефекті масштабу виробництва, основа якого інноваційна складова провідного підприємства кластеру у виробництві основного виду продукції (послуги). На нашу думку, однією з пріоритетних галузей для створення кластерів є зерновий підкомплекс. Для збільшення ефективності зернової індустрії

необхідний розвиток кластера виробництва і переробки зерна, що в подальшому буде стимулювати підвищення конкурентоспроможності даної галузі.

Ще однією складовою інноваційної інфраструктури є консалтингові організації. Важливість даних структур для інноваційних процесів полягає в специфіці процесів. Забезпечення доступу до професійних консультацій є одним із засобів підвищення ефективності використання ресурсів, направлених на інноваційний розвиток. На особливу увагу заслуговують центри трансферу технологій (ЦТТ), які доцільно створювати у вищих навчальних закладах, галузевих та академічних інститутах. Головним завданням ЦТТ є комерціалізація розробок, які створюють материнські організації. Однією з причин, які негативно впливають на створення ЦТТ в аграрному секторі, є відсутність кваліфікованих кадрів для їх комплектування, тому паралельно зі створенням ЦТТ потрібно реалізовувати заходи з навчання персоналу.

Інформаційна складова повинна об'єднувати органи статистики і державну систему науково-технічної інформації. Інформація, яка може вплинути на інноваційний розвиток і є дефіцитною, пов'язана з даними про ринки перспективних проектів, збуту продукції, добрив, техніки тощо. Головне завдання інформаційного забезпечення інноваційних процесів пов'язана з доведенням інформації про нові розробки до потенційних користувачів. Дослідження показують, що ефективним посередником може стати центр сільськогосподарського консультування. Метою таких центрів є наближення наукових розробок до товаровиробників і концентрація фінансових, технічних та інтелектуальних ресурсів для більш цілеспрямованого їх використання.

До фінансової складової входять структури, які забезпечують доступ підприємств до фінансових ресурсів. На сьогодні існує значна кількість фінансових інструментів, проте основним джерелом фінансування розвитку інноваційних підприємств є їхні власні кошти. Банківський кредит залишається занадто дорогим, а кредити короткими для розвитку інноваційних процесів. Ресурси державного бюджету доступні в основному для великих підприємств. Суттєвим вкладом у вирішення проблем фінансування може бути залучення в інноваційний бізнес коштів великих агрохолдингів. Важливим є створення гарантійних структур і фондів, які повинні вирішувати проблеми забезпечення позик малих підприємств у банківській системі. Доцільними є лізингові схеми закупки високотехнологічного обладнання. Джерелами фінансування інновацій також є участь підприємств у міжнародних проектах.

Розвиток системи підготовки кадрів необхідно проводити за всіма напрямками, які забезпечують інноваційний процес. На сьогодні підготовку спеціалістів у сфері менеджменту і маркетингу високотехнологічного виробництва проводять десятки ВНЗ країни, однак ефективність такої роботи невелика. Необхідність самостійної підготовки кадрів агрохолдингами свідчить про те, що аграрні вищі заклади не в змозі навчити тим сучасним технологіям і стандартам, які необхідні сучасному аграрному сектору. Доцільним є створення агрошкіл, які могли б доводити до сільськогосподарських виробників інформацію про нові сорти, ресурсозберігаючі технології, нові засоби захисту рослин. Агрошколи можна використовувати для проведення виїзних виставок, ярмарків інновацій-

них проєктів, презентації зразків нової техніки, досягнень інноваційних господарств регіону.

Одним із ключових факторів конкурентоспроможності сучасного підприємства є розвиток збутової інфраструктури. Низька затребуваність наукоємної продукції з боку сільськогосподарських підприємств, на яку часто посилаються як на одну з причин слабого розвитку інноваційного сектору економіки, пояснюється, з одного боку, низькою платоспроможністю підприємств, а з іншого — відсутністю інформації про розробки й недосконалою роботою з поширення інноваційної продукції на ринки з боку її виробників. Необхідно розвивати такі методи поширення, як виставкова діяльність, професійні об'єднання підприємств, систему консалтингових і маркетингових фірм.

Висновки

Дослідивши теоретичні та практичні аспекти формування інноваційної інфраструктури, можна зробити такі висновки: під інноваційною інфраструктурою слід розуміти систему організацій різної направленості і різних організаційно-правових форм, які забезпечують реалізацію етапів інноваційного процесу; інноваційна інфраструктура розвитку інноваційних процесів в аграрному секторі повинна включати: виробничо-технологічну, консалтингову, кадрову, фінансову, інформаційну та збутову складові; перспективними напрямками розвитку інноваційної інфраструктури в аграрному секторі є створення кластерів, центрів сільськогосподарського консультування, агрошкіл; кінцевою метою формування інноваційної інфраструктури є створення системи суб'єктів господарювання, які здатні забезпечити ефективну реалізацію інноваційних процесів в інтересах усього суспільства.

Література

1. Жилінська О.І., Чеберкус Д.В. Розвиток інноваційної інфраструктури / О.І. Жилінська, Д.В. Чеберкус // Фінанси України. — 2005. — № 7. — С. 57—67.
2. Про інноваційну діяльність: Закон України від 4 липня 2002 року // Відомості Верховної Ради України. — 2002. — № 36.
3. Шингур М.В. Теоретичні засади формування інноваційної інфраструктури / М.В. Шингур // Вісник Київ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Серія «Економіка». — Київ, 2003. — Вип. 66—67. — С. 29.
4. Шепелев Г.В. Проблемы развития инновационной инфраструктуры / Г.В. Шепелев // Инновации. — 2005. — № 2 (79). — С. 6—15.
5. Сухоруков А.І. Економіка та організація інноваційної діяльності / А.І. Сухоруков. — Київ, 2001. — 184 с.

ФОРМИРОВАНИЕ ИННОВАЦИОННОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ РАЗВИТИЯ ИННОВАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ В АГРАРНОМ СЕКТОРЕ

А.В. Замрига

ННЦ «Институт аграрной экономики»

В статье исследована сущность понятия «инновационная инфраструктура». Раскрыта роль инновационной инфраструктуры в инновационной системе аграрного сектора. Рассмотрены производственно-технологическая, консал-

тинговая, информационная, финансовая, кадровая и сбытовая составляющие инфраструктуры. Для успешного развития инновационных процессов в аграрном секторе предложено создать такие объекты инновационной инфраструктуры, как инновационные кластеры. Проанализированы основные источники финансирования инновационных предприятий, система подготовки кадров для высокотехнологичного производства.

Ключевые слова: инновационная инфраструктура, инновационный процесс, инновационная система, аграрный сектор, составляющие инновационной инфраструктуры.